

พฤติกรรมการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2
MANAGEMENT BEHAVIOR TOWARDS GOOD GOVERNANCE OF THE SCHOOL
ADMINISTRATORS IN CHANTHABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA OFFICE 2

นพเก้า แซ่ฮ้อย¹, ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุเทพ ชาวลิต², อาจารย์ทิพย์วรรณ มูลศาสตร์³
นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม¹
อาจารย์ที่ปรึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม²
นักวิชาการอิสระ³
ผู้รับผิดชอบบทความ : ae.chatchai47@gmail.com

Nopphakao Sae-ai¹, Prof. Emeritus. Dr. Suthep Chaovalit², Tippawan Moonlasart³
Student-Master of Educational Administration, Siam Technology College¹
Advisor-Master of Educational Administration, Siam Technology College²
Independent Scholar³
E-mail address: ae.chatchai47@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) 9 กุมภาพันธ์ 2565
วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) 17 เมษายน 2565
วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) 3 มิถุนายน 2565

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 200 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับฉลาก ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ได้ค่าความเชื่อมั่น .86 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการศึกษาพบว่า 1. ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 200 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 105

คน คิดเป็นร้อยละ 52.5 และเพศหญิง จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 47.5 ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 56.5 รองลงมาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 28.5 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 15.0 ส่วนใหญ่มีตำแหน่งงานครู จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 61.5 รองลงมารองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 21.5 ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 9.5 และพนักงานจ้าง จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5 2. พฤติกรรมการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า หลักคุณธรรม อยู่ในอันดับแรก รองลงมาหลักนิติธรรม และหลักความคุ้มค่า ส่วนหลักการมีส่วนร่วม อยู่ในอันดับสุดท้าย รองลงมาหลักความรับผิดชอบ และหลักความโปร่งใสอยู่ในสามอันดับสุดท้าย

คำสำคัญ : พฤติกรรม, การบริหารงาน,
หลักธรรมาภิบาล

Abstract

This study aimed to Management behavior towards good governance of the School Administrators in Chanthaburi Primary Educational Service Area Office 2. The sample used in this study including 200 office personnel, school district elementary Chanthaburi 2, academic year 2021. The instrument used in the study was a questionnaire. The statistics procedures used in analyzing data were percentage (%), mean ($\bar{X}$) and standard deviation (S.D.).

The results showed that the 1. The respondents were 200 people, 105 people, mostly female and 52.5 percent male, 47.5 percent of 95 mostly Bachelor Degree 113 people, representing 56.5 per cent lower. less than a bachelor's degree were 57 percent, 28.5 and Postgraduate number 30, representing a 15.0 percent majority of the jobs of 123 people accounted for 61.5 percent, followed by the deputy director of school number 43. the figure was 21.5 percent at 19 schools, accounting for 9.5 percent and employees 15 percent 7.5.

2. Behavior of administration according to good governance of the Executive Office of the Elementary Chanthaburi 2 were at a high level, considering each aspect that moral principles in the first, followed by the rule of law and the value and the principle of participation was ranked last. The second main responsibility and the transparency in the final rankings.

Keywords: Behavior, management, good governance

บทนำ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งถือได้ว่ารัฐธรรมนูญที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดได้มีการวางพื้นฐานสำคัญในการปฏิรูปสังคม การเมืองและการบริหารภาครัฐและ การกระจายอำนาจ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งมีความเป็นประชาธิปไตยและเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสังคมมากและเป็นรัฐธรรมนูญ ฉบับแรกที่ได้บัญญัติเกี่ยวกับการศึกษาไว้ในมาตรา 43 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายและมาตรา 81 รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชน จัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560–2564) ชี้ให้เห็นถึงการพัฒนาที่ขาดสมดุล ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โดยประสบความสำเร็จในเชิงปริมาณ แต่ขาดความสมดุลด้านคุณภาพ จุดอ่อนสำคัญของการพัฒนาที่ผ่านมา คือ ระบบบริหารทางเศรษฐกิจการเมืองและราชการ ยังเป็นแบบรวมศูนย์อำนาจ ขาดประสิทธิภาพ ระบบกฎหมายล้าหลังนำไปสู่ปัญหา การทุจริต ประพฤติมิชอบที่เกิดขึ้นทั้งในภาคราชการและเอกชน แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560–2564) ได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาไว้เรื่องของการบริหารจัดการที่ดี ในสังคม มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ประชาชนมีส่วนร่วมโดยได้มีการ กำหนดยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่ดีให้มีความสำคัญกับเรื่องการบริหารที่ดีให้มีความสำคัญกับเรื่องการบริหารจัดการภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ และ โปร่งใส มีการกระจายภารกิจและความรับผิดชอบคู่กับการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม นอกจากนี้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งนำกำลังไปสู่การปฏิรูปในระบบต่างๆ จะเป็นกรอบที่สำคัญอันจะช่วยให้ก้าวไปสู่ระบบซึ่งมีความเป็นผู้นำที่ดีกว่าเดิม เป็นผู้นำที่ไม่ถูกรอบ พร้อมที่จะประสาน

และส่งเสริมสนับสนุนพลังของกลุ่มคน ของชุมชน การปฏิรูปการศึกษา ก็เช่นกัน ย่อมเป็นการศึกษาที่ กระจายอำนาจการศึกษาที่คำนึงถึงท้องถิ่น การศึกษาที่เน้นให้คนรู้จักคิด รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักพึ่งตนเอง พึ่งพาซึ่งกันและกัน รวมพลังกัน ก็จะ นำไปการมีผู้นำที่ดี (ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. 2564 : 101-102) ซึ่งสอดคล้องกับ ทิพาวิดี เมฆสุวรรณ (2564 : คำนำ) ได้กล่าวว่า การบริหารงานที่จะ ประสบความสำเร็จได้นั้น ผู้บริหารต้องมีความรู้ด้าน เทคนิคการบริหาร และประสบการณ์ในการปฏิ สัมพันธ์กับบุคคลในระดับต่างๆ โดยสามารถนำ ความรู้และประสบการณ์มาประยุกต์ใช้บังเกิด ประโยชน์ต่อองค์กร อย่างทันโลกทันเหตุการณ์ มี การพัฒนาตนเอง การประพฤติปฏิบัติของตนให้ สอดคล้องกับอุดมการณ์และจุดยืนที่ตนเชื่อถือ สามารถโน้มน้าวผู้ตามให้เชื่อมั่น ทำตามอย่างสันติ สุข ด้วยเหตุนี้จึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาของไทย สำนักนายกรัฐมนตรีได้ออกระเบียบว่าด้วยการ บริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 เพื่อให้กระทรวง ทบวง กรม และส่วนราชการถือ ปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงาน การให้บริการข้าราชการ ผู้บริหารโรงเรียนและครู แก่ประชาชนและเป็นโรงเรียนของรัฐ จึงต้องนำ หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 หรือ ที่เรียกว่า “ธรรมาภิบาล” มาบูรณาการ ในการบริหารและจัดการศึกษาให้กับโรงเรียน ให้ เอื้อต่อการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและสร้างความพึง พอใจให้กับประชาชน การบริหารงานมี ประสิทธิภาพ มีความเป็นธรรม โปร่งใส สามารถ ตรวจสอบได้ เพราะสิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อการ ดำเนินงาน ขวัญกำลังใจของผู้ร่วมงาน ทั้งยังเป็น การเสริมความเข้มแข็งให้กับโรงเรียน

ดังที่กล่าวมา เพื่อเป็นการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งให้กับโรงเรียน และเพื่อให้การปฏิรูป ราชการเกิดผลในการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยเร็ว รวมทั้งเพื่อเป็นข้อมูลการพัฒนาผู้บริหาร โรงเรียนและครูตามแนวทางปฏิรูปราชการและ ปฏิรูปการศึกษา ผู้ศึกษาซึ่งเป็นข้าราชการครูผู้หนึ่ง ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการศึกษา จึงมี

ความสนใจในการที่จะศึกษาพฤติกรรมของผู้บริหาร ในการนำหลักธรรมาภิบาล มาบริหารงานใน โรงเรียนว่าเกิดผลสัมฤทธิ์มากน้อยเพียงใด หรือ พฤติกรรมใดที่ก่อให้เกิดผลเสียในการบริหารด้วย หลักธรรมาภิบาล และค่านิยมใหม่ในการทำงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริหารงานตาม หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

ขอบเขตของการศึกษา

1.ขอบเขตเนื้อหา ในการศึกษาครั้งนี้มุ่ง ศึกษาพฤติกรรมการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1. หลักนิติธรรม 2. หลักคุณธรรม 3. หลักความโปร่งใส 4. หลักการมีส่วนร่วม 5. หลักความรับผิดชอบ 6. หลักความคุ้มค่า

2. ขอบเขตประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำนวน 232 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำนวน 200 คน โดย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่ และมอร์แกน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับฉลาก

3. ขอบเขตระยะเวลา ศึกษาตั้งแต่เดือน ตุลาคม – พฤศจิกายน 2564

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองของ ผู้บริหารนำไปสู่การบริหารงานโรงเรียนตามหลัก ธรรมาภิบาลอย่างแท้จริง

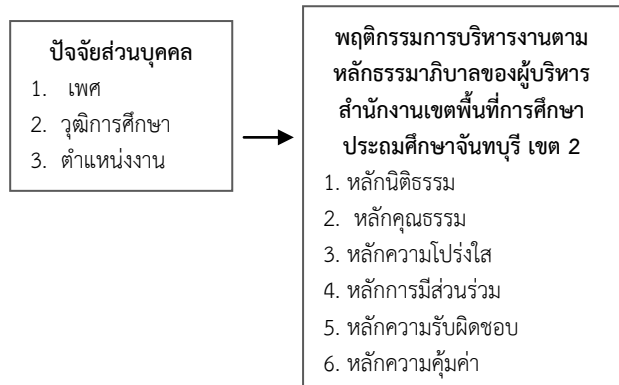
2. เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนที่สามารถศึกษาขั้นตอนและกระบวนการที่เป็นที่ยอมรับว่านำไปสู่การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล เป็นแนวทางในการพัฒนาหน่วยงานของตนอย่างแท้จริง

กรอบแนวคิดในการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษามุ่งที่จะศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริหารในการใช้หลักธรรมาภิบาล ในการบริหารงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับธรรมาภิบาล ที่มีผู้ศึกษาไว้แล้วนำมาวิเคราะห์

ตัวแปรตาม

ตัวแปรอิสระ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาได้มุ่งศึกษาพฤติกรรมการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบมีลักษณะเป็นแบบ (check list) ซึ่งสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ คือ เพศ วุฒิการศึกษา และตำแหน่งงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติ

กรรมการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ซึ่งผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้า ใน 6 ด้าน คือ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักความคุ้มค่า

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยดำเนินการ ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research) ซึ่งเก็บข้อมูลจากตำรา เอกสารทางวิชาการ สิ่งพิมพ์ วารสาร งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

2. ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีแจกแบบสอบถามสำหรับครูผู้สอน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 รวมทั้งสิ้น 200 ชุด

3. ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของคำถามแต่ละข้อโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงคหรือเนื้อหา (IOC : Index of item objective congruence) โดยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.60-1.00

4. การหาความน่าเชื่อถือได้ (Reliability) เพื่อให้มั่นใจว่าเครื่องมือที่สร้างขึ้นนี้ นอกจากตรงประเด็นและครอบคลุมตัวแปรทั้งหมดที่ใช้ในการศึกษาแล้ว ผู้วิจัยได้พิจารณาถึงความเชื่อถือได้ โดยนำไปทดลองใช้ (Try Out) หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของครอนบาค หรือ Cronbach's Alfa Coefficient กับครูผู้สอนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรม

คอมพิวเตอร์ เพื่อหาความน่าเชื่อถือด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่น .86

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูปโดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยหาความถี่ (frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ลักษณะคำถามเป็นชนิดมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 5 ระดับ ทั้งในภาพรวมและรายด้านโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย แล้วแปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 100) มี

4.51–5.00 หมายถึง ระดับพฤติกรรมการบริหารงานมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง ระดับพฤติกรรมการบริหารงานปานกลาง

2.51 – 3.50 หมายถึง ระดับพฤติกรรมการบริหารงานปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง ระดับพฤติกรรมการบริหารงานน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง ระดับพฤติกรรมการบริหารงานน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา และการงานสอน โดยการทดสอบที (t – test แบบ Independent samples) โดยกำหนดระดับสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่

1.1 ค่าความถี่ (Frequency)

1.2 ค่าร้อยละ (Percentage)

1.3 ค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$)

1.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation : S.D.)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 สรุปผลการศึกษาข้อมูลได้ดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 200 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 52.5 และเพศหญิง จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 47.5 ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 56.5 รองลงมาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 28.5 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 15.0 ส่วนใหญ่มีตำแหน่งงานครู จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 61.5 รองลงมา รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 21.5 ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 9.5 และพนักงานจ้าง จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5

2. พฤติกรรมการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า หลักคุณธรรม อยู่ในอันดับแรก รองลงมา หลักนิติธรรม และหลักความคุ้มค่า ส่วนหลักการมีส่วนร่วม อยู่ในอันดับสุดท้าย รองลงมาหลักความรับผิดชอบ และหลักความโปร่งใสอยู่ในสามอันดับสุดท้าย

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการศึกษากฎการกรรมการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 มีประเด็นสำคัญจากการค้นพบที่น่าสนใจมีสาระในการอภิปรายผล ดังนี้

1.หลักนิติธรรม พบว่า พฤติกรรมการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำแนกตามรายด้านและรายข้อ : หลักนิติธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีการตกแต่ง หรือลงโทษบุคลากรที่ไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ หรือข้อตกลงของสถานศึกษาอย่างเป็นธรรม อยู่ในอันดับแรก รองลงมาพิจารณาความดี ความชอบของครูด้วยความถูกต้องเป็นธรรม และมีการกระจายอำนาจและมอบหมายงานบุคลากรอย่างเหมาะสม ส่วนเคารพในสิทธิเสรีภาพและยอมรับมติในที่ประชุมอยู่ในอันดับสุดท้าย และประพฤติดนตามกฎระเบียบ ข้อตกลงของทางราชการอย่างสม่ำเสมออยู่ในสองอันดับสุดท้ายซึ่งสอดคล้องกับ ทวีศิลป์กุลนาค (2562) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในมุมมองของประชาคมมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า ตัวบ่งชี้การบริหารกิจการที่ดีในมหาวิทยาลัย ในความคิดเห็นของประชาคมมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้แก่

1) ด้านโครงสร้างองค์กรและการบริหารของมหาวิทยาลัย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการได้มาซึ่งผู้บริหาร การรับฟังความคิดเห็นจากประชาคมของอธิการบดี ผู้บริหารมีแผนการตรวจสอบได้และได้รับการยอมรับจากประชาชน

2) ด้านการบริหารงานบุคคลควรมีการประชาสัมพันธ์ มีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกพิจารณาความดีความชอบสวัสดิการการร้องทุกข์ การประเมินการตรวจสอบและการกระจายอำนาจ

3) ด้านการบริหารการเงินและทรัพย์สิน ควรมีระบบการทำงานชัดเจนและมีฐานข้อมูลที่สมบูรณ์

สรุป จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล จะเห็นได้ว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูส่วนใหญ่ใช้หลักการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 ด้านที่ก่อให้เกิดผลการปฏิบัติงานเป็นที่ยอมรับในหน่วยงานทั้งผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชา

2.หลักคุณธรรม พบว่าพฤติกรรมการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำแนกตามรายด้านและรายข้อ : หลักคุณธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความซื่อสัตย์ สุจริตต่อหน้าที่และตนเอง อยู่ในอันดับแรก รองลงมา ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และปฏิบัติตนต่อบุคลากรนักเรียน ชุมชน ด้วยความสุภาพ อ่อนโยน และมีมนุษยสัมพันธ์ ส่วนมีความเป็นประชาธิปไตยในการทำงาน อยู่ในอันดับสุดท้าย และปฏิบัติต่อหน้าที่ด้วยความเสียสละ ขยันและอดทน อยู่ในสองอันดับสุดท้ายซึ่งสอดคล้องกับ สมยศ วิเชียรนิตย์ (2563) การรับรู้และการคาดหวังต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารโรงเรียนและครูและครูโรงเรียนประถมศึกษา พบว่าการรับรู้ต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารและครูผู้สอน โดยภาพรวมมีการรับรู้ในระดับ “มาก” โดยเรียงลำดับ การบริหารตนเอง การตรวจสอบและถ่วงดุล การมีส่วนร่วม และการกระจายอำนาจความคาดหวังอยู่ในระดับ “มาก” เรียงลำดับคือ การตรวจสอบและถ่วงดุล การบริหารตนเอง การกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมข้อแนะนำที่สำคัญ สถานศึกษาควรใช้หลักการบริหาร 2 ประการ คือ หลักการบริหารตนเองให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารจัดการและหลักธรรมาภิบาลให้มีการบริหารจัดการที่ดียึดคุณธรรม โปร่งใส และสนองประโยชน์ต่อผู้เรียนและชุมชน

3.หลักความโปร่งใส พบว่า พฤติกรรมการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำแนกตามรายด้านและรายข้อ : หลักความโปร่งใส โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีการบริหารงบประมาณอย่างเปิดเผยโปร่งใส และตรวจสอบได้ อยู่ในอันดับแรก รองลงมาจัดทำข้อมูลสารสนเทศด้วยความถูกต้อง เป็นจริง พร้อมเปิดเผยแก่บุคคลทั่วไป และผู้เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา มีส่วนร่วมรับรู้การบริหารงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาได้ ส่วนหลักเลี่ยงการกระทำใดๆที่ทุจริตต่อหน้าที่เพื่อผลประโยชน์ส่วนตน อยู่ในอันดับสุดท้าย และให้ความไว้วางใจซึ่งกันและกันของบุคลากรในการ

ปฏิบัติงาน อยู่ในสองอันดับสุดท้ายซึ่งสอดคล้องกับ สุวรรณ ทองคำ (2563) กล่าวถึง เรื่อง สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า 1) สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดสิงห์บุรี ผู้บริหารโรงเรียนและครูส่วนใหญ่ บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในระดับมาก 2) วิจัยคุณวุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์การบริหาร และขนาดโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูดำรงตำแหน่งอยู่มีสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญ

4. หลักการมีส่วนร่วมพบว่า พฤติกรรมการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จันทบุรี เขต 2 จำแนกตามรายด้านและรายข้อ : หลักการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บุคลากรมีโอกาสแสดงความคิดเห็นในการจัดทำแผนปฏิบัติการหรือแสดงประชามติ อยู่ในอันดับแรก รองลงมา ส่งเสริมสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิทยากรภายนอก เข้าร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน และวัด ชุมชน ผู้ปกครอง นักเรียนและหน่วยงานอื่น เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียน ส่วนบุคลากรมีโอกาสได้ร่วมปฏิบัติกิจกรรมในโรงเรียนอย่างทั่วถึง อยู่ในอันดับสุดท้าย และ ส่งเสริมให้สถานศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน อยู่ในสองอันดับสุดท้ายซึ่งสอดคล้องกับสุธาวัลย์ เสถียรไทย และคณะ (2562) กล่าวไว้ในงานวิจัยโครงการธรรมาภิบาล(Good Governance) และ การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participatin) ในกระบวนการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นมิติใหม่ในการดึงภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการกากพิษอุตสาหกรรมหลังจากที่รัฐและธุรกิจเอกชนได้มีบทบาทมาแล้ว สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในมิติต่างๆดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการหาพื้นที่ก่อสร้างและดำเนินการศูนย์กำจัดกากพิษ 2) การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น 3) การมีส่วนร่วม

ในการติดตามตรวจสอบ 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของโครงการ

5. หลักการรับผิดชอบพบว่า พฤติกรรมการบริหารงานตาม หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จันทบุรี เขต 2 จำแนกตามรายด้านและรายข้อ: หลักการรับผิดชอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า วางแผนการใช้งบประมาณ เป็นไปตามโครงการและสามารถตรวจสอบได้จากทุกฝ่าย อยู่ในอันดับแรก รองลงมา มีความมุ่งมั่นในการทำงานและร่วมรับผิดชอบในงานที่ปฏิบัติ และเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ส่วนสามารถแก้ปัญหาในการทำงานได้อย่างมีเหตุผลและข้อเท็จจริง อยู่ในอันดับสุดท้าย และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบการดำเนินงานของสถานศึกษา อยู่ในสองอันดับสุดท้ายซึ่งสอดคล้องกับ นิรันดร์ เมืองพระ (2562) กล่าวถึงการปรับเปลี่ยนงบประมาณที่มีลักษณะมุ่งเน้นผลงาน (Performance Based Budgeting) มีเป้าหมายที่จะทำให้การจัดสรรทรัพยากรของชาติมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน มีระบบการจัดการทางการเงินที่มีประสิทธิภาพ มีระบบรายงาน ที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยนำหลักการของธรรมาภิบาลมาใช้ในการจัดทำงบประมาณที่ดี ได้แก่ การคาดการณ์ได้ (Predictability) ความโปร่งใส (Transparency)การมีส่วนร่วม (Participation) ความรับผิดชอบ (Accountability)

6. หลักการคุ้มค่า พบว่า พฤติกรรมการบริหารงานตาม หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จันทบุรี เขต 2 จำแนกตามรายด้านและรายข้อ : หลักการคุ้มค่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่งเสริมให้บุคลากรริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ในการทำงาน อยู่ในอันดับแรก รองลงมา มอบหมายงานตามความรู้ความสามารถของครูอย่างเหมาะสม และส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเอง พัฒนางาน และนำความรู้ที่ได้มาปฏิบัติงาน ส่วนส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

และแหล่งเรียนรู้อย่างคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุดอยู่ในอันดับสุดท้าย และใช้งบประมาณที่มีอยู่อย่างประหยัด คุ้มค่าก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด อยู่ในสองอันดับสุดท้ายซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์ เอกสุวรรณ (2562) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาลของบุคลากร โรงพยาบาลลำพูนว่า เป็นกระบวนการพัฒนา โดยให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมค้นปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากร การบริหารจัดการ การเรียนรู้ร่วมกัน การแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต ความเชื่อ ทัศนคติ และวัฒนธรรมของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีข้อเสนอแนะในการนำผลงานศึกษาไปใช้ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม ผู้บริหารควรปรับปรุงแก้ไข คือ เคารพในสิทธิเสรีภาพและยอมรับมติในที่ประชุม ประพฤติตามกฎ ระเบียบของราชการอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารมีส่วนสำคัญที่จะสร้างความเชื่อมั่นที่จะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ดี คือ ความเป็นธรรม ความสุจริต ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคล และสิทธิในความเสมอภาค ซึ่งสิทธิทั้งสองถือว่าเป็นพื้นฐานของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” อันเป็นหลักการสำคัญตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเคารพสิทธิเสรีภาพ ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ อย่างเข้มแข็ง ประพฤติตนตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อตกลงของทางราชการอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารควรประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดี และสร้างแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกันในสถานศึกษานั้น ๆ และมีการกระจายอำนาจและมอบหมายงานบุคลากรอย่างเหมาะสม

2. หลักคุณธรรม ผู้บริหารควรปรับปรุงแก้ไข คือ ความเป็นประชาธิปไตยในการทำงาน ผู้บริหารควรมีภาวะผู้นำมีความเสมอภาคการกำหนดบุคลากรในการทำงานต่างๆ ควรให้ตรงกับงาน กระทำตนเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติหน้าที่

อย่างเต็มที่ ปฏิบัติต่อหน้าที่ด้วยความเสียสละ ขยัน และอดทน มีภาวะผู้นำในการบริหารงาน มีคุณธรรมไม่กระทำผิดมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของการเป็นครู เสียสละและอดทนจนบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และปฏิบัติตนต่อบุคลากร นักเรียน ชุมชน ด้วยความสุภาพ อ่อนโยน และมีมนุษยสัมพันธ์

3. หลักความโปร่งใส ผู้บริหารควรปรับปรุงแก้ไข คือ หลีกเลี่ยงการกระทำใดๆ ที่ทุจริตต่อหน้าที่เพื่อผลประโยชน์ส่วนตน หน่วยงานต้องมีความโปร่งใสประกอบด้วยหลักการย่อย 4 หลักการ คือ ความโปร่งใสด้านโครงสร้าง คือ มีการตรวจสอบภายในที่เข้มแข็งเห็นระบบงานอย่างชัดเจน ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รับรู้การทำงานมีฝ่ายบัญชีที่เข้มแข็ง ความโปร่งใสด้านให้ทุน คือ มีคำตอบแทนในการปฏิบัติงานเป็นผลสำเร็จมีมาตรฐานเงินเดือนสูงพอกับค่าใช้จ่าย ความโปร่งใสด้านการให้โทษ คือ มีระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพพิจารณาโทษอย่างเป็นธรรม นักเบตามเหตุของการกระทำผิด ความโปร่งใสด้านการเปิดเผย คือ ประชาชนได้รับรู้ การทำงานของคณะกรรมการการตรวจสอบ ประชาชนและสื่อมวลชนมีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดหา การให้สัมปทานมีการใช้กลุ่มวิชาชีพภายนอก เข้ามาร่วมตรวจสอบผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษามีส่วนร่วมรับรู้การบริหารงานด้านต่างๆ ของสถานศึกษาได้ และ 3) ให้ความไว้วางใจซึ่งกันและกันของบุคลากรในการปฏิบัติงาน

4. หลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารควรปรับปรุงแก้ไข คือ บุคลากรมีโอกาสได้ร่วมปฏิบัติกิจกรรมในโรงเรียนอย่างทั่วถึง มีการวางแผนร่วมกัน มีความรับผิดชอบร่วมกันในการตัดสินใจให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เป็นการเสริมสร้างความสามัคคีให้ชุมชนกับสถานศึกษาเดินทางไปด้วยกัน บุคลากรและประชาชนมีความสุขร่วมกันในการทำงาน ส่งเสริมให้สถานศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ในการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของชุมชน ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้แสดงความคิดเห็น ทัศนะใน

การกำหนด นโยบาย โครงการเพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้น และประเด็นในการประเมินข้อดี ข้อเสียชัดเจนยิ่งขึ้น และวัด ชุมชน ผู้ปกครอง นักเรียนและหน่วยงานอื่น เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียน

5.หลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารควรปรับปรุงแก้ไข คือ สามารถแก้ปัญหาในการทำงานได้อย่างมีเหตุผลและข้อเท็จจริง เป็นเรื่องของความร่วมมือที่จะรับผิดชอบความพร้อมที่จะถูกตรวจสอบได้ สถานศึกษาต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน จากเป้าหมายที่กำหนดไว้ต้องประกาศให้ทุกคนได้รับรู้ และเกิดความเข้าใจ เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบการดำเนินงานของสถานศึกษา ผู้บริหารให้การสนับสนุน แนะนำทำการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพและเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสถานศึกษา มีแผนสำรองในการแก้ปัญหาการทำงานที่จะเกิดขึ้น มีการติดตามและประเมินผลการทำงานเป็นระยะๆ อย่างสม่ำเสมอ ต้องมีการกระจายข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องสมบูรณ์อย่างเปิดเผย และ เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

6.หลักความคุ้มค่า ผู้บริหารควรปรับปรุงแก้ไข คือ ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้อย่างคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด สถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือบุคคลที่มีความรู้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ใช้งบประมาณที่มีอยู่อย่างประหยัด คุ้มค่าก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ผลตอบแทนตามผลงาน มีการกำหนดนโยบาย แผนงาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายอย่างชัดเจน มีการประเมินผลการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเอง พัฒนางาน และนำความรู้ที่ได้มาปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป

ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การพัฒนาระบบการบริหารงานตาม หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 และศึกษาหลักความคุ้มค่าในด้านการ

ส่งเสริมให้บุคลากรริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ในการทำงานมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อการพัฒนาบุคลากรต่อไป

บรรณานุกรม

- เกษณี เอกสุวรรณ. (2562). *การมีส่วนร่วมในการพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาลของบุคลากรโรงพยาบาลลำพูน*. (การค้นคว้าอิสระพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- ทวีศิลป์ กลุณภาค. (2562). *การพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารกิจการที่ดีสำหรับการเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- นิรันดร์ เมืองพระ. (2562). *การจัดทำงบประมาณโดยหลักธรรมาภิบาล เอกสารประกอบการศึกษาหลักสูตรการบริหารงานภาครัฐและกฎหมายมหาชน*. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- สมยศ วิเชียรนิทย์. (2563). *การรับรู้และความคาดหวังต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารโรงเรียนและครูและครูในโรงเรียนประถมศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- สุธาวัลย์ เสถียรไทย. (2562). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการธรรมาภิบาล (Good Governance) และการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) ในกระบวนการจัดการด้าน สิ่งแวดล้อม เล่มที่ 2. โครงการย่อยจากและมลพิษอุตสาหกรรม*.
- สุวรรณ ทองคำ. (2563). *สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี).

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
(2562). เอกสารประกอบการศึกษาด้วย
ตนเองหลักสูตรผู้ช่วยผู้บริหาร
สถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา.
กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุ
ภัณฑ์ (ร.ส.พ.).